

Валентина Галич

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4492-8922>
докторка філологічних наук, професорка,
професорка кафедри соціальних комунікацій
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»
(Рівне, Україна)
bella.lnu@gmail.com

УДК 821.161.2-94"20"(049.32)

**«РЕМЕСЛО МОЄ – СПРАВЕДЛИВІСТЬ.
БУДУ НАВІЧНО ВІДДАНИМ ЙОМУ»**

Тимошик М. С. Материн заповіт у рушнику 1933-го: Автобіографічна канва життя. Біобібліографічний показник із нагоди 65-річчя. Наукове видання. Київ: Наша культура і наука, 2022. 592 с.

Видана у 2022 р., книга Миколи Тимошика «Материн заповіт у рушнику 1933-го», відомого в Україні та за її межами журналістикознавця, теоретика видавничої справи і редагування, публіциста й письменника, громадського діяча, не залишила байдужими до неї як прихильників наукового і публіцистичного доробку автора, так і пересічних читачів. Її унікальність – у високопрофесійному художньому і технічному оформленні, жанровій специфіці, оригінальній структурі змісту, літературній майстерності автора, співзвучності видання суспільним настроям.

Як зазначає сам автор, «ця книжка помітно відрізняється від усіх... попередніх – і за викладом видання, і за структурою...» (с. 18). Кожна деталь її змісту і форми відтворює загальну концепцію: подати не просто біографічну канву життя автора та систематизований бібліографічний показник його публікацій із нагоди 65-річчя, на що вказується у підзаголовку видання, а пристрасно й емоційно відтворити історію свого громадянського особистісного сходження, яка б слугувала ілюстрацією до сторінок

буття України другої половини ХХ та початку ХХІ ст. Через опис своєї багатогранної діяльності як журналіста, керівника у книговидавничій сфері та університетського викладача Микола Тимошик прагне сформувати зразковий «портрет» медійника новітнього часу, наділеного любов'ю до свободи і совістю, що на кін розвою власного чину ставить справедливість та патріотизм.

У структурі видання автор усупереч уже усталеним тенденціям хвалебних наративів на адресу ювіляра вирішив, як і належить журналісту, просто, доступно та систематизовано подати факти свого життя, через які проглядається й історія буття українства на межі тисячоліть, і наше непросте сьогодення, і прогнозування майбутнього. У кожному розділі й підрозділі книжки («Моє життя», «Коріння роду», «Данина – моя любов і печаль», «П'ять інтерв'ю про головне», «Мої книги», «Чин ученого, журналіста, особистості», «Бібліографічний показник», «Публікації в друкованих та мережевих виданнях», «Науково-педагогічна діяльність», «Публікації про Миколу Тимошика» та ін.) викладається сутність життєвого, творчого, політичного кредо автора, розкриваються його символи віри, засади світогляду та переконань.

Цілісність змісту видання зміцнює продуманість його автором компонентів конструкції: кожен з них у визначеному місці та у взаємозв'язку з іншими складниками книги підсилює логіку вербальної і невербальної мови і сприяє найбільш повній реалізації задуму. У розмові з рецензентом Микола Тимошик зауважував, що йому вдалося підготувати до друку книгу у вимріяному вигляді, навіть заголовну фотографію підібрати в унісон до її багатопланового змісту. Справді, на фотопортреті автора, поданого на задній частині обкладинки разом з коротким переліком його досягнень, він зображений в ореолі сріблястої сивини, з променистими ясними очима і поглядом, спрямованим уперед, здатними видіти і сьогодення, і передбачати майбутнє, з доброю усмішкою людини, сповненої гідності й непохитності в думках і діях.

Цьому служать й інші «претексти» – розміщені на форзаці кольорові відбитки обкладинок двадцяти п'яти різних за жанром книг Миколи Степановича; присвята; подана на фронтиспис і витинанка з книги Фрідріха Шпільгагена «Завжди вперед» у

комбінації із зображенням вишитого рушника; портретний нарис про професора Тимошика; слово від автора.

Як правило, автори книг присвячують свої творіння близьким людям, учителям, тим, хто підтримував їх на життєвих дорогах. Такими були й усі попередньо видані книги Миколи Тимошика. Проте «Материн заповіт у рушнику 1933-го» він присвятив світлій пам'яті героїв своїх книг і статей, «високий житейський чин яких гартував дух і формував характер». Ця посвята вказує на один із важливих факторів особистісного сходження автора та посилює документально-публіцистичний зміст книги.

Висловлювання німецького письменника Фрідріха Шпільгагена, ужите як епіграф до всього видання («У мені живе любов до свободи і непохитна рішучість не дати нікому себе поневолити; ніколи не схилити своєї голови, коли проти цього протестує моя совість; жити так, як сам життя я розумію, і йти тим шляхом, що я його собі обрав. Яким би він трудним не був, не даючи нікому ніякими підлещуваннями, ніякими погрозами звести себе із цього шляху» (с. 2), розкриває життєве кредо автора, резуємує смисли книги, заохочує читача до її прочитання.

Портретний нарис про Миколу Тимошика п. н. «Правда про вигоду не дбає» Галини Дацюк, журналістки й письменниці, представлений з жанровим означенням «Замість передмови», навряд чи можна вважати переднім словом до видання, бо відсутні всі реквізити в класичному його вияві, проте прагматика цього структурного елемента книги досить сильна: захопити читача, репрезентувати особистість героя книги нестандартним, небайдужим образним словом, подати факти його біографії в контексті чеснот доби, що «тримають... у прямостоянні перед лицем життя» (с. 17). Микола Тимошик для Галини Дацюк – однокурсник з навчання у КДУ, колега й керівник у викладацькій роботі. Вона дуже добре знає всі закутки його душі і серця, усі нюанси специфіки мислення. Саме тому їй легко вдається поєднати логіку оповіді в коментарі освітньої діяльності («університету») Миколи Тимошика, у якому відбилися «престижний вишкіл науковця, педагога й харизматичної людини» (с. 9), у фіксації його головних рис характеру (любов до книги, цікавість до архівів, людяність, віра у чесність професії журналіста, аргументованість і переконливість в обстоюванні самотності українського слова,

національна компонента як невідмінна умова буття професора), з ліричною тональністю (у спогадах про студентське життя, в описі родоводу Миколи Степановича – полісянина, буковинця й киянина, огорнутого Україною, «як трьома кінцями маминої хустки» (с. 9) та патріотичним пафосом (в описі його шляхів обстоювання української правди). Метафоричні засоби в характеристиці автора книжки «Материн заповіт у рушнику 1933-го» («правда про вигоду не дбає», «особистість емоційна, яка живе нервом і чуттям», «прийшов у науку, як приходять мудреці», його публіцистичні тексти «мають присмак зорі, тиші і натхнення», «мало народитися українцем, треба стати ним») довго не відпускають чуття та уяву читача й спонукають його відшукувати підтвердження цим константам у подальшому тексті книжки, а віднайшовши їх, радіти, як зустрічі з другом.

Важливе місце в композиції змісту і форми рецензованої книги займає автопередмова («Від автора»), написана відповідно до канонів цього жанру літературної критики. У ній розкривається динаміка авторського задуму – від наміру опублікувати біобібліографічний показник нагромаджених понад півтори тисячі наукових та журналістських творів до спонуканим двома чинниками бажання підготувати документально-публіцистичне видання. Першим з них було віднайдення в маминій скрині обгорнутих у вишитий рушник документів, що засвідчують загибель дідуся від свавілля більшовицької влади. А другим – запозичення у професора Огієнка зразка викладу документально-біографічного матеріалу: «лише хронологічна канва, начерки, етюди подій, часом і переживань, зафіксовані в різні часи і за різних обставин у власних щоденниках та записних книгах» (с. 20). «Жодного замовлення» немає в його книзі, – застерігає професор, безпосередньо «про автора» йдеться в рецензіях та відгуках на його твори та науково-освітню діяльність.

Як видавець та редактор, Микола Тимошик добре розуміє комунікативну й інформаційну, текстотворчу й сюжетотворчу функції заголовка твору. Непросто його дібрати для книжки, відзначеної різножанровою палітрою. Однак й із цим завданням автор успішно справився. Хремотонім «Материн заповіт у рушнику 1933-го» увиразнює специфічну природу книги, виступає вихідним моментом породження тематичної цілісності.

Інтригуєючий та енциклопедичний зміст його лексичних компонентів озвучує пануючі в книзі ідеї історичної пам'яті та спадкоємності поколінь, акцентує україноцентричність свідомості автора. Зміст народженої із самого серця автора назви книжки «Материн заповіт у рушнику 1933-го» розкривається у зворушливій історії родинної реліквії Тимошиків – «рушника із червоно-чорних мережив чернігівського орнаменту на білому домотканому полотні» (с. 19), вигаптованого бабусею, у якій мама загорнула документи, що засвідчують багаторічні пошуки правди про загибель на Соловках розкуркуленого її батька, щоб захистити чесне ім'я свого роду. У запізнілій знахідці оповідач «прочитав» мамин заповіт: «бути готовим до праці чесною, але тяжкою й часто невдячною; хай там що стояти за правду; не принижуватися перед зверхнім хамом; за будь-яких обставин життя не втрачати власної гідності, завжди пам'ятати, хто ти і звідки вийшов; нічим не огудити й не зганьбити коріння свого роду, його мову й звичаї...» (с.19).

Обрані моральні принципи, сформовані в «заповіті» своєї мами, Микола Степанович сповідував протягом усього свого життя: і в юності, під час навчання в школі та університеті, де плекав любов до друкованого слова й книги, мотивував бажання писати самому й не стояти осторонь злободенних проблем, і в професійній діяльності у сферах журналістики, видавничої справи та редагування, і стійко витримує й нині в царині науки та медіаосвіти.

Жанрова специфіка книги Миколи Тимошика теж підпорядкована її концепції. Зміст реалізується на переплетенні різних жанрів: наукових і публіцистичних (стаття, бібліографічні описи, рецензія, нарис, есе, інтерв'ю, звернення), літературно-художніх (оповідання, новела) та документалістики (спогади, листи, щоденники). Саме така особливість авторської оповіді захоплює читача, спонукає його до щирого та разом з тим – інтелектуального діалогу з автором, минулою добою та сьогоденням.

Багато цікавих фактів з життя Миколи Тимошика, обрамлених його емоційними коментарями в частині першій «Матеріали до життєпису» книги «Материн заповіт у рушнику 1933-го», набирають ознак документально зафіксованих явищ і подій історії української журналістики та видавничої справи й

журналістської освіти, а серед них і замовчуваних у радянську та недостатньо знаних у пострадянську добу. І хоча автор іменує розділ «*Матеріалом до життєпису*» (і це вселяє надію незабаром побачити справжні мемуари автора), цей великий 270-сторінковий розділ сприймається як завершений документально-публіцистичний твір, який, упевнені, не пройде повз увагу дослідників документалістики.

Хронологічне розташування біографічних матеріалів у ньому охоплює опис життя автора від народження до нинішньої діяльності в Київському національному університеті культури й мистецтв. Епіграф до цього розділу, яким послужили слова Івана Огієнка з його мемуарів, концентрує одне з життєвих гасел, сповідуваних Миколою Тимошиком, – «пильнувати за тим, як би більше встигнути зробити для української справи; як я працював – судити не мені» (с. 24), що стало скельцем, через яке проглядається серцевина громадянської сутності його особистості. Багатоголосся манери оповіді, у якій упізнається мемуарист, публіцист і письменник, вимагає різноманіття жанрових форм утілення думки автора.

З погляду на першу частину книжки «Матеріали до життєпису» як на окремий твір, «текст у тексті» видання, можна легко виділити класичні елементи композиції, що забезпечують цілісність та оригінальність документально-публіцистичної оповіді. Головним принципом її конструювання є подача супроводжуваних авторським коментарем із сьогодення фрагментів із щоденника автора різних років, сповненого ліричною тональністю й публіцистичним пафосом, та листів і відзначених актуальністю його публікацій у ЗМІ, а також попередньо виданої книги «Село» та написаної у співавторстві з Галиною Дацюк і Катериною Таран «Історії одного журналістського курсу».

Так, умовно «зав'язкою» як оповідним блоком-передісторією, де виявляються суспільні протиріччя, означаються конфлікти, може слугувати розповідь Миколи Тимошика про коріння свого роду (батькову та материну гілки, братів, сестру), дитячі і шкільні роки, «студентську юність під журналістською зорею». «Розвиток дії» становлять його професійне ствердження в журналістській діяльності на Буковині, зростання як політика в роботі, пов'язаній з керівництвом молодіжною пресою, та у

Держкомвидавів України, як редактора – в одному з найстаріших і найавторитетніших видавництв України «Либідь», як науковця та освітянина – у викладацькій праці в Київському університеті ім. Тараса Шевченка і в Київському національному університеті культури й мистецтв.

Один із кульмінаційних моментів становить підрозділ «Данина – моя любов і печаль», де оповідь набирає високої точки напруги, коли суспільні протиріччя виражаються в особливо гострій формі. Автор розкривається як громадянин і краєзнавець, оснащений досвідом журналіста та науковця в роботі з архівним матеріалом, сміливо вступає в боротьбу з бюрократичною владою на Чернігівщині за повернення прадавньої назви рідного села – Данина, «увічнення пам'яті зневаженого данниціями священника-страдника протоієрея отця Петра Скорини» (с.121), за повернення права земляків знати історичну правду про стражденне українське село.

«Розв'язкою» «Матеріалів до життєпису» можуть слугувати підрозділи «П'ять інтерв'ю про головне», «Мої книги», «Чин ученого, журналіста, особистості», у яких розкриваються досягнення автора як результат його багаторічної сумлінної та наполегливої праці на шляху самоствердження. В інтерв'ю студентам КНУ ім. Тараса Шевченка Микола Тимошик, звертаючись до фактів свого життя, з висоти життєвого досвіду акцентує найбільш важливі точки сучасного українського суспільства, демонструє молоді уроки духовності, в основі яких – сентенції не забувати корені роду, віддаватися повністю роботі на інформаційному фронті («Патріотів багато, робітників бракує»), міркування про проблеми української книги на чужині, про те, як українському селу повернутися до витоків і стати самодостатнім, як позбутися продажної ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою.

Підрозділ «Мої книги» покликаний проілюструвати титанічну книговидавничу діяльність Миколи Тимошика, у ньому подаються фотокопії обкладинок його найзнаковіших двадцяти чотирьох книг, фрагменти відгуків на них, анотації й переліки рецензій.

Микола Тимошик вважає, що про його «Чин ученого, журналіста, особистості» (так названо підрозділ) найкраще розкажуть його колеги, друзі студенти, і не помилися. Із спогадів

письменниці Марії Матіос, священника з Канади Богдана Демчука, мовознавця Миколи Степаненка, університетських професорів Василя Яременка та Володимира Демченка, журналісток Олени Найдю та Галини Карпенко професор Тимошик постає як «легкий на підйом, динамічний та цілеспрямований», «погромник брехні радянського розливу», здатний «заряджати слухачів енергією свого слова», у рядках та між рядками книг котрого «сяє на повну силу правда, яка перемагає лжу, пломенить справедливість, що спалює лицемірство, вияскравлюють незаперечні факти, які розвінчують міфи про наше збігле», як людина, що «ніколи не зійде з обраного шляху, не зрадить своїм принципам», відзначена «не награною простотою, відвертістю, бажанням надати безкорисливу допомогу», вірна обраній «солодко-гіркій професії» (с. 357–368).

Щось є символічне в тому, що слово для післямови до «Матеріалів до життєпису», першої частини книги, Микола Тимошик надає випускницям спеціальності «Видавнича справа та редагування», яких учив, – Марині Малишевій та Дарині Фіалко. Цей блок книги автор назвав «Замість післямови». Він виконує функції «тексту після тексту», своєрідних висновків, що наголошують на одному з найбільших здобутків професора – його учнях, здатних засвоїти не лише професійні уроки, а й духовні, взяти на озброєння свого журналістського та редакторського фаху сповиті мудрістю повчання свого вчителя: «Журналістика – це видиме і невидиме, до якого тяжіють правда, істина», «Поєднайте в собі три “П”»: Професіоналізм, Патріотизм, Порядність» та ін.

У другій частині рецензованої книги – «Біобібліографічному показнику» – подається систематизований бібліографічний опис наукового та журналістського здобутку автора обсягом 1422 праці: книги, брошури, розділи у колективних виданнях, передмови до книг, публікації в друкованих та мережевих виданнях. Окремо містяться відомості про науково-педагогічну діяльність професора, його наукове редагування, опонування дисертацій, рецензування книжкових видань, публікації про Миколу Тимошика, українські та закордонні джерела його публікацій. Цей масив засвідчує титанічну працю Миколи Тимошика, що сповідував максимум «Жодного дня без рядка!». Слова Бориса-Ігоря Антонича, взяті Миколою Тимошиком за епіграф до другої частини його видання,

розкривають громадянський потяг автора: працювати й писати так, щоб «горіння» його слова залишило «вічний слід» у пам'яті прийдешніх поколінь.

Уміщені за хронологічним та тематичним принципом, дві добірки чорно-білих і кольорових фотографій (Данина. Студентська пора. Чернівці. Журналістські й наукові дороги у світі) значно розширюють уявлення про самого автора та горизонти його діяльності, у сприйманні читача відтворюють відповідні місця в тексті книги, породжують позитивні емоції.

Актуальний і величезний науково-педагогічний потенціал змісту видання та високий громадянський пафос авторської оповіді дає нам право говорити про широкі можливості використання його в навчанні і вихованні майбутніх журналістів, видавців і редакторів. Почерпнуті з нього яскраві приклади й ілюстрації допоможуть викладачам у викладанні курсів «Основи журналістики», «Теорія та методика журналістської творчості», «Історія української журналістики», «Видавнича справа та редагування» та ін., осучаснити і розширити практичну складову професійної освіти, адаптувати її до потреб галузі, залучити студентів до активної дискусії з питань якості освіти та особливостей професії медійника, його духовних орієнтирів, яскраві зразки яких подав автор.

Тимошик – педагог, борець за кардинальну перебудову освіти в Україні, і ця сторінка його біографії ще чекає на сумлінне дослідження. Рецензована книга наповнена багатьма зразками самоствердження освітянина-інтелігента, журналіста-патріота та соціально й професійно мотивованого студента. Микола Степанович не нехтує традиційні методи викладання дисциплін на спеціальностях «Журналістика», «Видавнича справа та редагування», поєднуючи їх із сучасними запитами медіаосвіти. Як стверджує Галина Дацюк, вивчення та пропаганда інноваційної практики журналіста – неодмінне правило в діяльності професора: «Його лекції і стиль викладання ніколи не пахнуть нафталіном учорашнього дня, бо живе він у пульсі подій сьогодення. Нанизуючи на мапу розповіді про прочитані напередодні новинки, вирізані квадратні метри газетних шпальт для прикладу, професор Тимошик так щедро обдаровує ними майбутніх журналістів, видавців, як може обдарувати щаслива

людина, яка вірить: «що віддав – твоє»! На його пари ходять зі стосами прикладів. Ці приклади носять оберемками й у пакетах, як скарб» (с. 15). Й інші характеристики Тимошика-викладача гідні для наслідування: «Життєвим орієнтиром на наступні кроки його слухачів агітують не тільки переконливі лекції Миколи Степановича. Переконає його інтонація, впевненість і почуття»; «він залишається молодим сьогодні, задаючи на заняттях прискорений ритм творчості й прискорене серцебиття»; «творчі доміанти вченого на практичних заняттях збуджують творчість студентів. Реакція однаково схвальна і захоплива»; «принциповим, зрілим і гідним словом вченого промовляє до молодого студентського світу Україна» (с. 15).

У щоденнику студентських років Микола Тимошик відзначає: «Ще з дитинства не терпів несправедливості, не любив оказамілювачів, що сидять на керівних посадах, тому й обрав журналістику. Ремесло моє – справедливість. Буду вічно відданим йому» (с.49). Сформоване ще в студентські роки, життєве кредо професора, якому він ніколи не зраджував, трансльоване на аудиторію нинішніх студентів, послужить їм дороговказом у майбутній професії журналіста. У відгуках на діяльність свого вчителя студенти називають його прекрасним викладачем, мудрим керівником, людиною, поруч із якою відчують себе рівними, талановитим оратором, українським гуру з видавничої справи і редагування (с. 368–372).

Книга Миколи Тимошика – цінне джерело з історії України, історії журналістики і видавничої справи та історії медіаосвіти і буде цікавим для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, журналістів. Окрім того, це видання не лише подає вишукані зразки для наслідування, а й заохочує інших визначних учених активно ділитися своїм досвідом розвою осібного чину в житті та суспільно вагомій професії.

Як би Микола Тимошик не намагався у виданні «Материн заповіт у рушнику 1933-го» всеохопно представити сутність своєї багатогранної діяльності, віриться, що «портрет» його особистості залишається ще не дописаним, і попереду нас чекають його нові, сповнені любов'ю до України, книги.

Valentyna Halych

Doctor of philological sciences, Professor,
Professor of the Department of Social Communications
Private Higher Education Establishment
«Academian Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities»
(Rivne, Ukraine)

**«MY CRAFT IS JUSTICE.
I WILL BE DEVOTED TO HIM FOREVER»**

Tymoshyk M. S. Mother's testament in a towel of 1933: Autobiographical canvas of life. Biobibliographic index on the occasion of the 65th anniversary. Scientific edition. Kyiv: Our culture and science, 2022. 592 p.